

NORSK MEDBORGERPANEL

MEDBORGERNOTAT

Hva mener folk i Norge om å redusere forbruket sitt?

Gisle Andersen

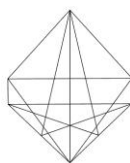
Gisle.Andersen@norceresearch.no

Endre Tvinnereim

Endre.Tvinnereim@uib.no

Universitetet i Bergen

November 2024

DIGSSCORE

Hva mener folk i Norge om å redusere forbruket sitt?

Innledning

I Parisavtalen fra 2015 ble Norge sammen med de fleste land i verden enige om fjerne nesten alt av klimagassutslipp innen 2050. I Naturavtalen fra 2022 ble det enighet om å stoppe tapet av biologisk mangfold. Det er mange endringer i samfunnet som må på plass for at disse målene skal kunne nås.

Dette vil også kreve endringer i det private konsumet, altså mengden varer og tjenester som privatpersoner forbraker. I dette notatet ser vi nærmere på holdningene til strengere statlig regulering av privat forbruk. Vi fokuserer på fem forbrukstyper hvor endring av privat forbruk vil kunne ha betydning for utslipp av klimagasser eller forbruket av natur. Dette er konsum av rødt kjøtt, klær, flyreiser, bruk av bil samt utbygging av hytter.

Data

Dataene er samlet inn via Norsk medborgerpanel. Dette er en nettbasert spørreundersøkelse som siden 2013 har undersøkt holdninger i den norske befolkningen. Spørsmålene knyttet til holdninger til forbruk er en del av forskningsprosjektet «Tiltak for forbuksreduksjon: Polarisering og sosiale konflikter (SCORE)», finansiert av Norges Forskningsråd. Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 03.06.2024- 04.07.2024 (runde 30). I alt 4588 deltagere ble stilt spørsmålene om forbruk.

Deltagerne ble spurt om hva de mente om innføringen av tiltak for å begrense forbruket av ulike varer og tjenester. Før spørsmålet leste deltagerne en kort tekst om hvorfor det kan være aktuelt med slike begrensninger. Det ble brukt to ulike introduksjonstekster. Vi randomiserte (det varierte tilfeldig) hvilken introduksjonstekst deltagerne fikk før spørsmålet. De leste enten introduksjonstekst 1, eller introduksjonstekst 2. De to tekstene er identiske med unntak av en ekstra setning i introduksjonstekst 2. Denne setningen fremhever at enkelte tiltak kan være rettet mot privat forbruk og dermed påvirke valgfrihet. Rekkefølgen på forbrukstypene ble også randomisert.

Tabell 1: Spørsmål om begrensing av forbruk

	<i>Introduksjon 1</i>	<i>Introduksjon 2</i>
Introduksjon	<i>Det er diskusjon om hvilke tiltak som bør innføres i Norge for å redusere naturinngrep og utslipp av klimagasser. Hvor enig eller uenig er du i at norske myndigheter bør innføre tiltak som...</i>	<i>Det er diskusjon om hvilke tiltak som bør innføres i Norge for å redusere naturinngrep og utslipp av klimagasser. <u>Enkelte tiltak kan rette seg mot å redusere privat forbruk, og dermed begrense dine muligheter til å velge fritt og påvirke hvordan du lever ditt liv.</u> Hvor enig eller uenig er du i at norske myndigheter bør innføre tiltak som...</i>
Forbrukstyper	<ul style="list-style-type: none"> ...begrenser forbruket av rødt kjøtt. ...begrenser antall private flyreiser. ...setter ytterligere begrensninger på biltrafikk. ...setter ytterligere begrensninger på hytteutbygging. ...begrenser forbruket av klær. 	
Svaralternativer	Svært enig // Enig // Noe enig // Noe uenig // Uenig // Svært uenig //Ingen mening	
Spørsmålskoder	r30_ceremx_1, r30_ceremx_2, r30_ceremx_3, r30_ceremx_4, r30_ceremx_5, r30_ceremx_ran	

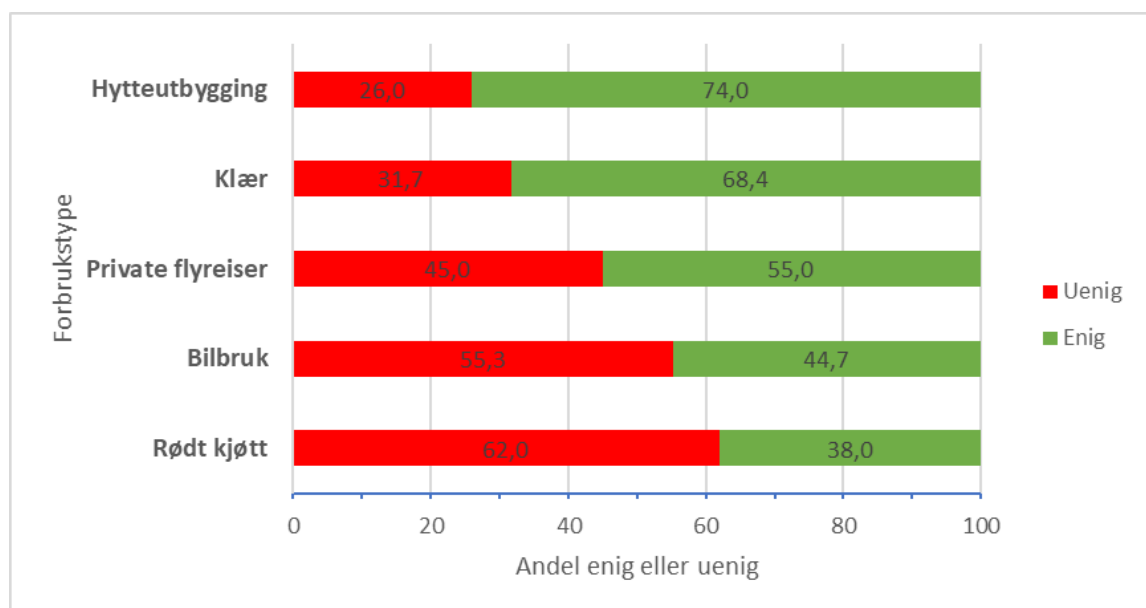
I tillegg til svaralternativet «ingen mening» er det alltid mulig å unnlate å svare på spørsmål i Norsk medborgerpanel. Rundt 1-2 % hadde ingen mening om spørsmålet. I resten av dette notatet ser vi på dem som hadde en mening om dette spørsmålet. Vi finner videre at det i svært liten grad påvirker resultatet om deltagerne fikk introduksjon 1 eller 2. Det ser derfor ut til at spørsmål om innføring av tiltak for forbruksreduksjon blir tolket som en mulig reduksjon i personlig valgfrihet, også blant dem som kun leste introduksjon 1 og ikke fikk den eksplisitte påminnelsen om dette. Fordi de to gruppene er så like skiller vi ikke mellom dem i

dette notatet. For å kompensere for skjevheter i hvem som velger å svare på surveyene i Norsk medborgerpanel, veker vi svarene basert på alder, kjønn, region og utdanning (variabelkode: r30_Weight4).

Holdninger til forbruksreduksjon

Et hovedfunn er at holdninger til forbruksreduksjon varierer mellom ulike varer og tjenester. Særlig for hytteutbygging og begrensning av klesforbruk støtter et stort flertall ytterligere tiltak (Figur 1). Et mindre flertall (55%) støtter også ytterligere begrensninger på private flyreiser. Det er ikke et flertall som støtter ytterligere begrensninger på bilbruk eller forbruk av rødt kjøtt. Variasjonen i prosentandelen som er uenig varierer betydelig mellom forbrukstypene, fra 26% for hytteutbygging til 62% for rødt kjøtt.

Figur 1: Prosentandel som er enig eller uenig i ytterligere begrensning på ulike forbrukstyper* (vektet)

*Note: I figur 1 er kategoriene Noe enig, Enig og Svært enig slått sammen, tilsvarende for dem som har svart uenig.

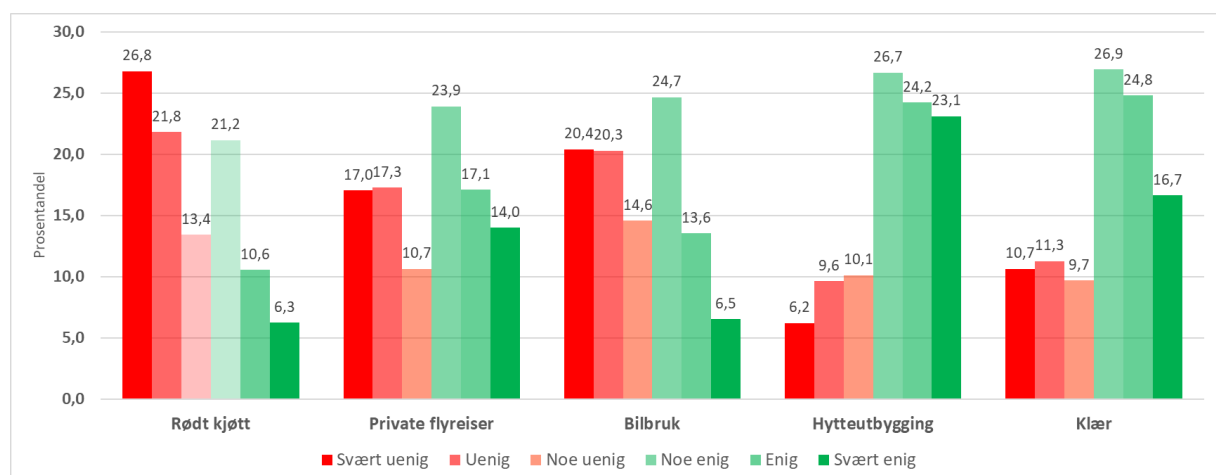
Forskjellene mellom forbrukstypene kan også studeres ved å undersøke hvordan folk fordeler seg på de ulike svaralternativene, dette vises i figur 2. Vi ser at holdningene til rødt kjøtt skiller seg ut ved at det er nesten 27 % som sier at de er «Svært uenig» i at det bør innføres

begrensinger på dette forbruket. For private flyreiser og bilbruk er andelen som uttrykker dette henholdsvis 17 og 20 %. I kontrast er det bare mellom 5 og 10% som uttrykker at de er svært uenige i ytterligere begrensinger på hytteutbygging og klesforbruk.

Dette får frem at en betydelig gruppe i befolkningen, minst 1/3, uttrykker at de er svært uenig eller uenig i at myndighetene bør innføre begrensinger på forbruket av rødt kjøtt, bilbruk og private flyreiser. Motstanden mot begrensinger på forbruk av rødt kjøtt er særlig intens i og med at over en fjerdedel er “svært uenig” i tiltaket. Samtidig er det en mer enn 40% som er enige eller svært enige i at slike tiltak bør innføres når det gjelder hytteutbygging og klesforbruk.

Figur 2 viser også at det for rødt kjøtt, private flyreiser og bilbruk både er en relativt stor gruppe (mer enn 20 %) som er noe enige i tiltak for forbruksreduksjon, og en stor gruppe som er uenig eller sterkt uenige i slike begrensinger. Dette er altså saker hvor ulike grupper i befolkningen potensielt kan ha motstridende syn på politiske tiltak.

Figur 2: Fordeling på spørsmål om ytterligere begrensinger på ulike forbrukstyper (vektet)

Holdningsforskjeller mellom ulike grupper

Det er også interessant å se nærmere på om ulike grupper i gjennomsnitt har varierende holdninger til reduksjon av forbruk. Tabell 2 viser gjennomsnittet for de fem forbrukstypene for alle som svarte på undersøkelsen. Som nevnt, kunne de som deltok uttrykke sin holdning til ytterligere begrensninger på forbruket på en sekspunkts skala mellom svært uenig (1) og svært enig (6). Et høyt gjennomsnitt betyr altså at deltagerne er mer enige i forbruksreducerende tiltak enn et lavt gjennomsnitt.

Tabell 2: Holdning til forbruksreduksjon, gjennomsnitt på 6-punkts skala for alle respondenter (vektet).

FORBRUKSTYPE	GJENNOMSNIITT
HYTTEUTBYGGING	4,23
KLÆR	3,95
PRIVATE FLYREISER	3,49
BILBRUK	3,12
RØDT KJØTT	2,88

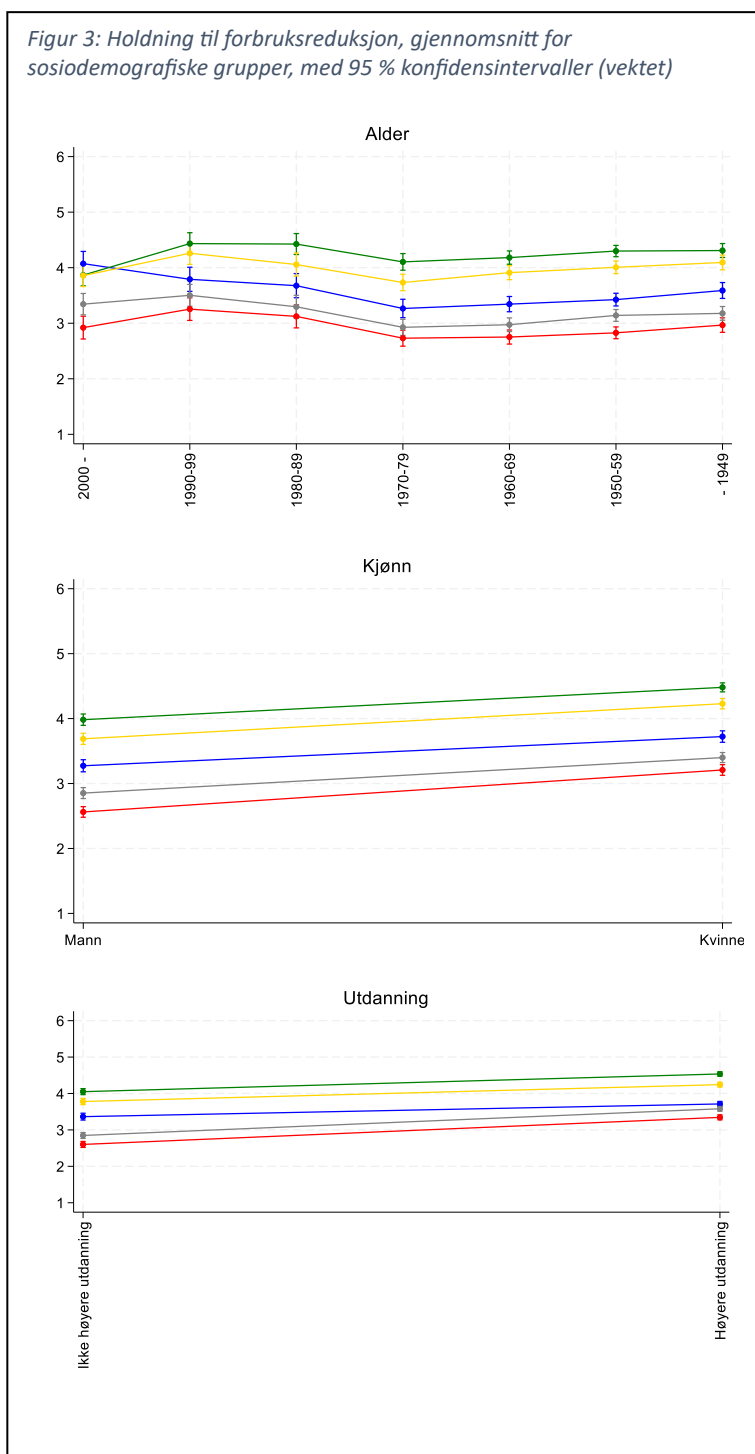
De neste figurene (3-5) viser gjennomsnittet for ulike undergrupper av deltagere. Når vi studerer slike gjennomsnitt for å vurdere om holdningene til grupper er ulike, bør vi ta høyde for at målingene vi gjør har en feilmargin. Feilmarginen (konfidensintervallene) vises med vertikale streker. Når feilmarginene overlapper er det sannsynlig at forskjellene skyldes tilfeldigheter.

Skalaen på venstresiden av figurene (y-aksen) tilsvarer skalaen som ble brukt i holdningsbatteriet. Det betyr at 1 er det samme som å ha svart «Svært uenig», og 6 «Svært enig».

I Figur 3 viser vi gjennomsnittet for ulike aldersgrupper, kjønn og hvorvidt deltagerne oppgir å ha høy eller lav utdanning.

For kjønn og utdanning er mønsteret relativt tydelig: Kvinner er mer positive til slike tiltak enn menn, de med høy utdanning er mer positive enn de med lav utdanning. Det er få tydelige forskjeller mellom ulike aldersgrupper, men det er antydning til at deltagere som i dag er i midt i livet (født mellom 1969 og 1979) i minst grad støtter slike tiltak. Mellom den nest yngste (født mellom 1990-1999) og den yngste aldersgruppen (født i 2000 eller senere), er det flere forskjeller som er rett rundt feilmarginen. Vi er derfor forsiktig med å legge for stor vekt på disse forskjellene uten grundigere analyser.

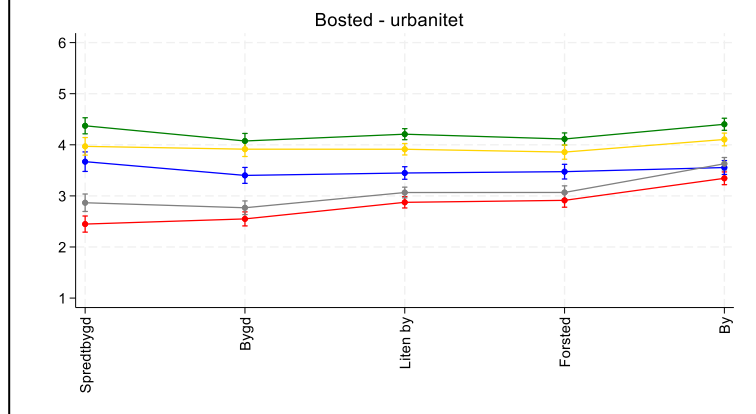
Figur 3: Holdning til forbruksreduksjon, gjennomsnitt for sosiodemografiske grupper, med 95 % konfidensintervaller (vektet)

- Hytteutbygging
- Klær
- Private flyreiser
- Bilbruk
- Rødt kjøtt

Figur 4 viser gjennomsnittet etter bosted målt etter hvor deltagerne oppgir å bo. Vi ser at bosted særlig har betydning for holdningen til to av forbrukstypene vi har data om, rødt kjøtt og bilbruk. Figuren viser at for disse to forbrukstypene er de som bor i en større by, i gjennomsnitt mer positive til forbruksbegrensinger enn deltagerne som i spredtbygde strøk.

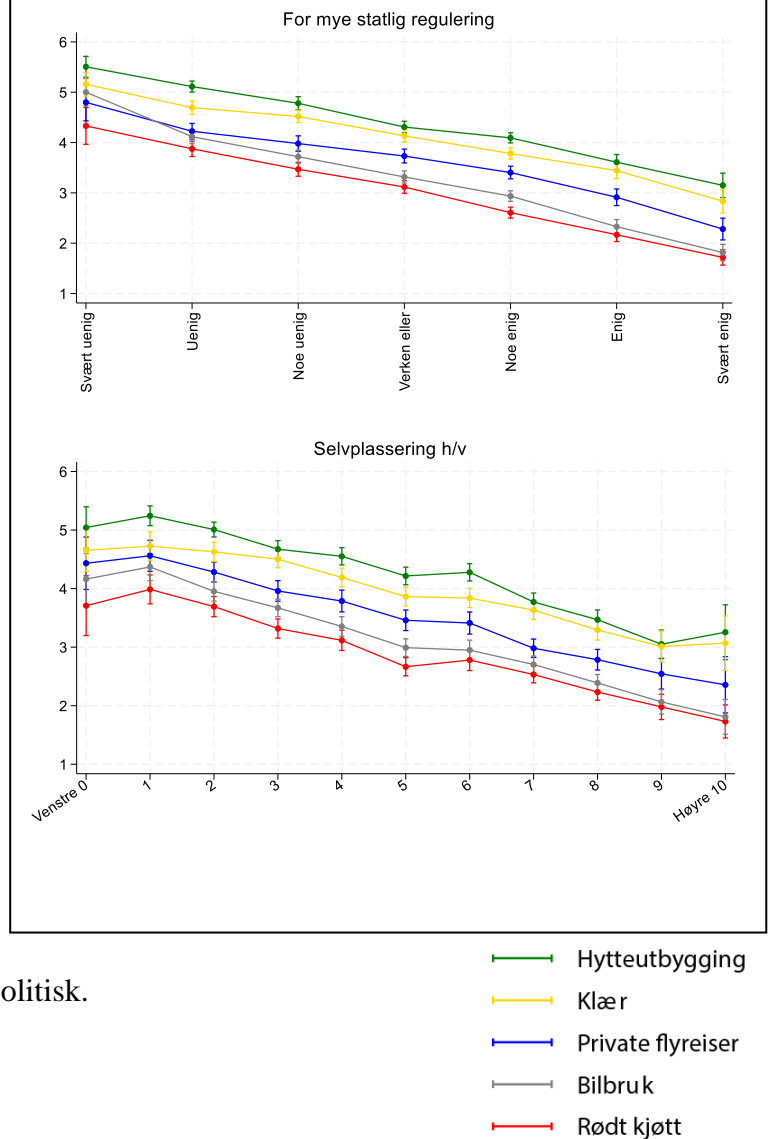
Figur 4: Holdning til forbruksreduksjon, gjennomsnitt etter bosted, med 95 % konfidensintervaller (vektet)

- Hytteutbygging
- Klær
- Private flyreiser
- Bilbruk
- Rødt kjøtt

Figur 5 viser gjennomsnittlig holdning til forbruksreduksjon etter to holdningsspørsmål. Deltagerne ble spurt om å ta stilling til påstanden «Det er for mye statlig innblanding og regulering i dagens samfunn». De ble også spurt om å plassere seg selv på en tenkt politisk skala, fra høyresiden (10) til venstresiden (0). Figuren viser at hva man mener om disse spørsmålene, gjennomsnittlig har stor betydning for hva man mener om de konkrete spørsmålene om ytterligere begrensinger på privat forbruk som vi har spurt om. Generelt er de som er enige i påstanden om for mye statlig innblanding eller selv plasserer seg på høyresiden i politiske spørsmål, vesentlig mer negative til begrensinger på forbruk enn deltagerne som ikke mener det er for mye statlig innblanding eller som er på venstresiden politisk.

Figur 5: Holdning til forbruksreduksjon, gjennomsnitt etter holdning til politisk regulering og selv plassering på politisk skala, med 95 % konfidensintervaller (vektet)

Oppsummering

- Hvorvidt man er uenig eller enig i at det bør innføres begrensninger på privat forbruk påvirkes av hvilke varer og tjenester det er snakk om. Et flertall støtter slike begrensninger for hytteutbygging, forbruk av klær og private flyreiser. Flertallet støtter ikke slike begrensninger for bilbruk og konsum av rødt kjøtt.
- En betydelig gruppe i befolkningen uttrykker at de er svært uenig eller uenig i begrensninger i forbruket av rødt kjøtt, bilbruk og private flyreiser.
- Det er til dels store holdningsforskjeller til forbruksreduksjon mellom grupper i befolkningen. Kjønn, utdanning, bosted og politisk ståsted er blant faktorene som har betydning for hva man mener om temaet.